C/2024/6861

28.11.2024

Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru

Zmapování demokratického pokroku EU: usnesení pro příští legislativní období

(C/2024/6861)

Zpravodajové: **Christa SCHWENG (skupina I)**
Cinzia DEL RIO (skupina II)
Ioannis VARDAKASTANIS (skupina III)

Právní základ	čl. 52 odst. 4 jednacího řádu
Přijato na plenárním zasedání	18. 9. 2024
Plenární zasedání č.	590
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	193/7/6

OBSAH

Strana

1. Zmapování demokratického pokroku EU: usnesení pro příští legislativní období 1
2. Evropská unie: příběh úspěchu a odhodlání s rozhodností řešit budoucí výzvy 2
3. EU jako globální hráč usilující o mír, bezpečnost, obchod a pokrok 3
4. Ochrana našich hodnot, dodržování základních práv a rozmanitosti 4
5. Příprava na rozšíření a reformy 5
6. Zajištění udržitelného a inkluzivního růstu, konkurenceschopnosti a investic EU 6
7. Sociální rozměr bezpečnosti: zaměstnanost, dovednosti a spravedlivá transformace 9
8. Zajištění zdraví a důstojných životních podmínek: pevný společenský rozměr 11
9. Účast občanů, stabilní občanský prostor a smysluplný občanský dialog 13

1. Zmapování demokratického pokroku EU: usnesení pro příští legislativní období

1.1 Nový Evropský parlament a Evropská komise budou spolu s Radou Evropské unie odpovídat za řízení EU v příštích pěti letech a za její směřování v letech následujících. Vlády vyjádřily své názory ve Versailleském a Granadském prohlášení. Občané se o ty své podělili na Konferenci o budoucnosti Evropy. V návaznosti na svá doporučení této konferenci (zejména návrhy č. 36 a 39, jejichž cílem bylo dát EHSV jasnou úlohu v participativních procesech) uspořádal Výbor vůbec první Týden občanské společnosti, v jehož rámci vedl konzultace s občany – včetně mladých lidí –, sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti. Na základě těchto konzultací byl vypracován komplexní soubor proveditelných opatření, jejichž cílem je posílit a chránit demokratické zásady během příštího funkčního období EU.

1.2 V kontextu současných mnohočetných krizí EHSV naléhavě vyzývá nový Evropský parlament a Evropskou komisi, jimž legitimitu propůjčilo hlasování občanů ve volbách v červnu 2024, aby využily vizi budoucnosti, jež vyplynula z Konference o budoucnosti Evropy, i vizi, kterou předestřel Týden občanské společnosti, a aby těžily z rozmanitosti zastoupení v EHSV s cílem posílit mezinárodní postavení EU, upevnit institucionální strukturu Unie, pevně ukotvit naše společné hodnoty a nasměrovat naši ekonomiku k udržitelné budoucnosti, jejímž středobodem bude vyspělý a inkluzivní sociální model – což je nezbytný předpoklad pokroku, jednoty a konkurenceschopnosti.

1.3 ***EHSV žádá orgány Evropské unie, aby zavedly koncepci bezpečnosti, jež bude sestávat z šesti složek:***

— ***EU, která chrání své občany před vnějšími hrozbami. Za tímto účelem jsou zapotřebí vnější politiky EU, jež budou klást důraz na silnější základní práva a budou mít větší kredibilitu díky společné obranné politice Unie a společné zahraniční politice. EU rovněž potřebuje vlastní zdroje, díky nimž bude možné řádně provádět její politiky v oblasti míru, předcházení konfliktům a řešení konfliktů;***

— ***EU, která chrání lidi před vnitřními riziky – zejména před riziky souvisejícími se zdravím, demografickými změnami a chudobou – a která zajišťuje dostupnou a všeobecnou sociální ochranu a blahobyt v celé Evropě;***

— ***EU, která zaručuje konkurenceschopné sociálně tržní hospodářství vystavěné na ekosystémech, jež zajišťují produktivitu, inovace, kvalitní pracovní místa a plnou zaměstnanost, přičemž konkurenceschopnost vychází ze schopnosti EU zařadit se mezi hlavní aktéry environmentální udržitelnosti a sociálního a technologického pokroku;***

— ***EU, která vytváří odolné hospodářství pro všechny tím, že: zajišťuje účinnou koordinaci makroekonomických politik v členských státech a současně zabezpečuje hospodářský blahobyt svých občanů; zajišťuje udržitelnou konkurenceschopnost evropských podniků a zachovává kupní sílu, přičemž účinně bojuje proti inflaci; zaručuje finanční začlenění a podporuje finanční vzdělávání; koncipuje spravedlivé daňové systémy; bojuje proti praní peněz; připravuje evropský rozpočet, který Unii poskytuje dostatečné finanční prostředky k tomu, aby plnila své politické cíle, aniž by byl kdokoli opomenut;***

— ***EU, která zajišťuje dialog a účast sociálních partnerů, organizované občanské společnosti a veřejnosti s cílem zvládnout náročné období transformace, jímž nyní prochází a které ještě nějakou dobu potrvá. Výhody toho, že vládne mír, by měly pocítit všechny složky a skupiny naší společnosti;***

— ***EU, která chrání před současnými i budoucími riziky souvisejícími se změnou klimatu, znečištěním a úbytkem biologické rozmanitosti. Klimatická krize ohrožuje životy a živobytí. EU musí přijmout opatření k tomu, aby se dosáhlo 90 % snížení emisí do roku 2040, vybudovala se odolnost vůči změně klimatu a obnovila se příroda a biologická rozmanitost, a to s cílem zaručit, že v EU a na celém světě nebude ohroženo zajišťování základních potřeb (potraviny, voda, energie, veřejné zdraví atd.).***

2. Evropská unie: příběh úspěchu a odhodlání s rozhodností řešit budoucí výzvy

2.1 Evropská unie je založena na univerzálních hodnotách, právech a právním státě. Tato skutečnost a také 80 let trvající mír jsou hlavními faktory tohoto evropského úspěchu. Evropané si zažili těžké chvíle – vždyť EU je dítětem dvou světových válek –, ale z dat vyplývá, že si vedli lépe než kterýkoli z jejich konkurentů nebo sousedních zemí. Není pochyb o tom, že již od vzniku EU zde vládne dlouhodobý mír, hospodářská prosperita a sociální pokrok.

2.2 Během pandemie COVID-19 se EU postarala o bezplatný přístup k očkovacím látkám pro všechny a zaručila dostupnost potravin. Reagovala na kampaně dětí a mladých lidí, kteří požadovali, aby se bojovalo proti změně klimatu, a přijala za tímto účelem nejambicióznější program pro udržitelné životní prostředí – Zelenou dohodu pro Evropu, jejímž cílem je dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality Evropy. EU potírá všechny druhy diskriminace. Všechny podniky, subjekty sociální ekonomiky a osoby samostatně výdělečně činné, bez ohledu na to, zda se nacházejí ve velkém, či malém členském státě, mají přístup na trh čítající 450 milionů spotřebitelů, na němž panují rovné příležitosti a všechny hospodářské subjekty zde mohou působit ve stabilním prostředí.

2.3 EU je ekonomikou, která nejlépe chrání lidi a snaží se o využití talentů. Je aktivní rovněž v otázce ochrany patentů a regionálních produktů a průkopníkem v oblasti regulace digitálních ekonomik. Ve všech zemích, jež v průběhu let k EU přistoupily, se životní úroveň a pracovní podmínky zlepšily více – a také rychleji – než v kterékoli jiné zemi v daném regionu. Klíčem k zajištění pokroku, spravedlnosti a hlubší integrace je volný pohyb osob založený na právech. EHSV předpokládá, že stejný vývoj čeká i země, jež se k rodině EU brzy připojí.

2.4 Tyto kolektivní úspěchy již nelze považovat za samozřejmost. EU nyní čelí novým rizikům i starým a novým výzvám. Spojením Ruska a Číny s rozvíjejícími se ekonomikami (např. v rámci BRICS nebo se zeměmi Perského zálivu) se přenastavuje globální geopolitické prostředí a rovněž hospodářská partnerství. Je třeba zdůraznit, že na rozdíl od EU vedou země, které nejsou demokraciemi, agresivní a bezohlednou zahraniční politiku, která nebere v potaz lidská práva a udržitelný rozvoj. Finanční investice těchto zemí rozhodně proměnily globální finanční architekturu, kvůli čemuž je nutné hledat novou rovnováhu. Hrozí, že by o pozici spolehlivého partnera mohly přijít i Spojené státy, dostanou-li se letos v této zemi opět k moci populistické síly.

2.5 EU tedy čelí nejistotě a rizikům spojeným s válkami, jako jsou války na Ukrajině a v Gaze, a musí ve světě hledat spojence, kteří taktéž vycházejí z právního státu a dodržují základní práva: právě tyto hodnoty spojují členské státy EU.

2.6 Občané, kteří již prožili řadu hlubokých hospodářských, zdravotních a geopolitických krizí, tuto nejistotu pociťují a hledají u svých institucí – ať již evropských, celostátních, regionálních, nebo místních – ochranu před nepříznivými životními okolnostmi, které mohou vzejít z vnějších či hospodářských rizik, útoků na naše základní hodnoty, zdravotních hrozeb nebo ztráty důstojného příjmu.

3. **EU jako globální hráč usilující o mír, bezpečnost, obchod a pokrok**

3.1 V posledních několika letech se EU podařilo překonat krize s pomocí zásad, na nichž je založena, a díky tomu, že její členské státy stály pevně při sobě. V tomto ohledu uspěla také díky své fiskální kapacitě, kterou výrazně podpořily její členské státy a jež zajistila rychlé reakce a umožnila přijmout opatření.

3.2 Členské státy nejsou schopny čelit dnešním výzvám samy, jsou-li však sjednoceny, mohou ovlivnit budoucnost. Změna klimatu a postupné ukončování používání fosilních paliv budou vyžadovat novou politiku strategické autonomie EU, ale také změní globální rovnováhu sil a hrozí, že prohloubí globální konflikty. Namísto reakcí na úrovni jednotlivých států, které EU oslabují, potřebuje Evropa v tomto novém geopolitickém kontextu jasnou vizi a silnější, společnou politickou úlohu, aby mohla účinněji a rychleji reagovat.

3.3 EU by měla posílit své občany, v různých oblastech by jim měla zajistit bezpečnost a měla by je chránit před: vnějšími nepřáteli, zdravotními riziky a budoucími pandemiemi; hybridními hrozbami a také před nesprávným využíváním nebo zneužíváním pokročilých digitálních technologií; rizikem chudoby, vyloučení a diskriminace při současném zajištění hospodářských a pracovních příležitostí pro všechny; rizikem mimořádných situací v oblasti klimatu a biologické rozmanitosti a před ohrožením participativní demokracie, a to tak, že podpoří aktivní účast občanů na občanském, politickém a demokratickém životě.

3.4 EU je a musí být i nadále mírotvorcem. Je třeba zlepšit její diplomatickou kapacitu tak, aby společné bezpečnostní a obranné politice EU odpovídala skutečná schopnost řešit konflikty a předcházet jim. Tato politika by měla chránit před vnějším vměšováním zaměřeným na destabilizaci společnosti a demokratických institucí a měla by se zapojit do nového multilateralismu v souladu s mezinárodními právními předpisy. Společná obranná politika EU rovněž vyžaduje skutečnou, plnohodnotnou společnou zahraniční politiku, která přesáhne stávající posílenou spolupráci (tj. společnou zahraniční a bezpečnostní politiku). Za tímto účelem by EU měla mít k dispozici náležité materiální a nemateriální prostředky, včetně vlastních zdrojů.

3.5 EHSV se domnívá, že je třeba:

— podporovat mír, bezpečnost a obranu, globální spravedlnost a celosvětový pokrok aktivním usilováním o mír; podporovat mnohostranný systém; zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž; řešit problém chudoby; podporovat sociální a občanský dialog; prosazovat demokracii, lidská práva a humánní systém řízení migrace;

— usilovat o větší politickou integraci; posílit strategickou autonomii; zajistit společnou, opravdovou a plnohodnotnou zahraniční politiku. EU by za tímto účelem měla vystupovat jednotně v multilaterálních institucích a využívat mezinárodní úlohu eura jako strategického aktiva. EHSV doporučuje zavést v rámci zahraniční politiky EU hlasování kvalifikovanou většinou;

— posílit společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU, včetně podpory společných strategických a kritických technologií a obranných schopností EU, a upevnit spolupráci s podobně smýšlejícími partnery;

— provádět Agendu 2030, kterou přijala OSN, a její cíle udržitelného rozvoje jako zastřešující strategii EU věnovanou míru a hospodářskému, sociálnímu a environmentálnímu pokroku. K tomu dojde pouze, pokud bude strukturovaným a smysluplným způsobem zapojena občanská společnost;

— podporovat otevřené evropské obchodní politiky založené na pravidlech, které jsou doplněním a oporou pro další klíčové politiky EU v oblasti základních práv a právního státu, jakož i politiky v oblasti klimatu, digitálních technologií a inovací a sociální a průmyslové politiky. Obchodní dohody by měly zvýšit odolnost díky diverzifikaci dovozu, vytvářet tržní příležitosti pro evropské společnosti, zlepšit bezpečnost a zmírňovat geopolitická rizika a zároveň podporovat prosazování sociálních a environmentálních norem a zajistit rovné podmínky pro spravedlivou hospodářskou soutěž na celosvětové úrovni. Dodatečný přístup ke kritickým surovinám a dalším vstupům – včetně energie –, který tyto smlouvy skýtají, může pomoci zajistit odolné, udržitelné a odpovědné dodavatelské řetězce EU;

— uznat stěžejní úlohu a požadovat účinné provedení nedávno přijaté směrnice o náležité péči, a usilovat tak o to, aby byly lidská práva a problematika životního prostředí povinně zohledňovány v rámci určitých dodavatelských řetězců a činností společností.

4. **Ochrana našich hodnot, dodržování základních práv a rozmanitosti**

4.1 Evropa, která ctí rozmanitost a prosazuje právní stát a základní práva, tvoří základ, na němž je vystavěna soudržná a tolerantní společnost. EU by se měla jasně postavit za právní stát coby svou základní zásadu a měla by jít příkladem v boji proti dezinformacím a diskriminaci. Ve všech zemích, jež se od právního státu odklání, se zhoršuje situace žen, komunity LGBTQIA+ nebo zranitelných skupin. Boj za právní stát je bojem za rovnost, za nezaujaté vzdělávání našich dětí, za to, aby mladí lidé mohli v ulicích demonstrovat za udržitelnou budoucnost, a za to, aby nezávislí novináři a obránci lidských práv požívali svobody projevu. Dodržování zásad právního státu má také hospodářský rozměr v podobě dopadu na obchodní a investiční rozhodnutí, neboť o právní stát se rovněž opírá stabilní a předvídatelné prostředí pro podniky a spotřebitele. EHSV naléhavě vyzývá EU, aby podnikla kroky, pokud jde o dodržování zásad právního státu v celé EU i mimo ni.

4.2 Je zásadně důležité, aby mezi ústředními tématy veškerých diskusí o úspěchu EU byly vždy základní hodnoty – demokracie, solidarita, lidská práva, rovnost, udržitelnost a právní stát. Při prosazování a posilování těchto hodnot hrají stěžejní úlohu sociální partneři a organizace občanské společnosti. Jejich neúnavné úsilí v oblasti propagování zapojení občanů a aktivního občanství, rozvoje občanského a sociálního dialogu, hájení lidských práv a podpory demokratických postupů je neocenitelným přínosem a přispívá k síle, odolnosti a reprezentativnosti EU.

4.3 Uznání a zdůraznění nepostradatelné úlohy organizací občanské společnosti při ochraně těchto zásad je prioritou, neboť dodává značnou hloubku ucelené vizi Evropy, o jakou usilujeme.

4.4 EHSV proto navrhuje:

— aby EU v rámci eventuálních budoucích revizí Smlouvy podnikla kroky s cílem zajistit dodržování zásad právního státu, základních práv a rozmanitosti, a to na základě promyšlených změn v rozhodovacích mechanismech. Ochrany demokracie před vnitřními a vnějšími hrozbami je třeba docílit vytvořením příznivého občanského prostoru v rámci EU i za jejími hranicemi a změnou balíčku opatření na obranu demokracie zaměřené na odstranění mezer, které oslabují demokratické instituce;

— vytvořit Evropský štít pro demokracii, který bude chránit před zahraničním vměšováním a dezinformacemi a podporoval integritu demokratických procesů v celé EU;

— v rámci Paktu o migraci a azylu zajistit, aby EU nastolila správnou rovnováhu, pokud jde o účinné a realistické řízení migrace, které je humánní a udržitelné. Je třeba prosazovat legální cesty ke vstupu do EU a zároveň zajistit bezpečnost a kontrolu vnějších hranic a rovněž přístup k azylu založený na právech a začleňování migrantů a uprchlíků na trh práce. Vždy je pak třeba zaručit absolutní dodržování lidských práv a solidaritu mezi členskými státy;

— přijmout nezbytná opatření k vytvoření „Unie rovnosti" pro všechny osoby všech věkových kategorií. To znamená, že bude třeba posílit stávající právní rámce pro boj proti diskriminaci a zajistit jejich plné provedení a prosazování. V souvislosti s tím je rovněž nutné posílit post komisaře pro rovnost v novém sboru komisařů a zajistit, aby měl zvláštní portfolio a řádné generální ředitelství.

5. **Příprava na rozšíření a reformy**

5.1 Abychom zajistili, že evropský projekt bude i nadále směřovat k míru, prosperitě a demokracii, a abychom na našem kontinentu nastolili dlouhodobou stabilitu, musíme do naší rodiny přivítat nové členy ze západního Balkánu a ze zemí sousedících s Ruskem, jako jsou Ukrajina, Moldavsko a Gruzie. Stávající rozhodovací procesy EU nemusí být přiměřené pro Unii 30–35 zemí. Důležitým úkolem příští Evropské komise bude příprava a – v případě potřeby – přizpůsobení orgánů a institucí a zároveň bedlivé sledování toho, jakých pokroků dosahují kandidátské země v otázce hodnot, na nichž je EU založena, a jejího *acquis*. Příští Komise musí v úzké spolupráci s Evropským parlamentem zajistit, aby z jakéhokoli budoucího rozšíření měli prospěch jak občané Unie, tak občané kandidátských zemí a aby byly zachovány vysoké standardy EU v oblasti udržitelnosti.

5.2 V tomto kontextu je rovněž třeba upravit rozpočet EU a její vlastní zdroje, a to za účelem provádění evropských investičních politik. Užitečné by zde mohly být zkušenosti získané v souvislosti s nástrojem Next Generation EU.

5.3 Tento proces by měl posílit účast organizované občanské společnosti, přičemž zvláštní úlohu by měli mít sociální partneři, a všechny politické strany by se měly zavázat k obraně práva těchto subjektů na sdružování, svobody projevu a svobodného tisku a sdělovacích prostředků a k boji proti jakémukoli monopolu na informace nebo proti manipulování veřejného diskursu.

5.4 Politika soudržnosti zůstává jedním z hlavních pilířů, pokud jde o přiblížení EU jejím občanům a zmírnění rozdílů mezi regiony EU a nerovností mezi lidmi. Politika soudržnosti přizpůsobená budoucím potřebám musí zůstat stabilní investiční politikou na podporu hospodářské, sociální a územní soudržnosti v celé EU, jejímž cílem je zajištění rovných příležitostí a zlepšení životních a pracovních podmínek pro všechny. I nadále zůstává správnou a platnou její základní zásada, že „nikdo nesmí být opomenut". Organizace občanské společnosti jsou připraveny pokračovat ve svém úsilí o dosažení cílů soudržnosti prostřednictvím zásady partnerství, víceúrovňové správy a sdíleného řízení. Zvláštní pozornost je třeba věnovat zejména regionům se specifickým charakterem, jako jsou nejvzdálenější regiony, horské oblasti a ostrovy. Víceletý finanční rámec (VFR) by měl být schopen čelit výzvám spojených s rozšířením, jakož i rizikům spojeným s nerovností mezi regiony, kterou by v případě neexistence řádné a náležitě financované regionální a místní politiky soudržnosti mohla zapříčinit bezpečnostní agenda.

5.5 V této souvislosti EHSV žádá, aby bylo zachováno portfolio komisaře, který se touto důležitou politikou samostatně zabývá, a staví se proti přeměně politiky soudržnosti v prostý nástroj hospodářské obnovy či nástroj pro řešení mimořádných krizí.

5.6 EHSV již učinil důležitý krok směrem k rozšíření, když zástupcům organizací občanské společnosti z kandidátských zemí umožnil, aby se účastnili ad hoc některých jeho schůzí. Vybízíme ostatní orgány Unie, aby náš příklad následovaly a umožnily zástupcům kandidátských zemí přístup na řádná zasedání na úrovni EU. Bude to důkazem odhodlání EU pokračovat v rozšiřování a zároveň to lidem z dotčených zemí poskytne příležitost seznámit se s tím, jak EHSV a EU obecně fungují.

5.7 EHSV požaduje, aby:

— Evropský parlament následoval příklad EHSV a alespoň částečně zapojil kandidátské země do každodenní činnosti EU prostřednictvím silnějších partnerství;

— politika soudržnosti EU odpovídala budoucím potřebám díky vyváženým a spravedlivým opatřením pro přerozdělování mezi regiony a občany jak v kandidátských zemích, tak v regionech stávajících členských států, které jsou v důsledku rozšíření více vystaveny změnám;

— EU by měla zvážit možnost zavést v rámci procesu přistoupení k EU hlasování kvalifikovanou většinou, a to alespoň pro všechny průběžné fáze, a možnost, a aby rozhodnutí byla otevřená, transparentní a přístupná širší veřejnosti. Měla by být přijata přísnější opatření, pokud jde o vymáhání dodržování základních práv.

6. **Zajištění udržitelného a inkluzivního růstu, konkurenceschopnosti a investic EU**

6.1 Tváří v tvář nové geopolitické realitě a stále složitějším výzvám vyzýváme orgány EU, aby postupovaly rozhodně a zajistily Unii dlouhodobou konkurenceschopnost, prosperitu a vedoucí postavení na globální scéně. Předpokládá se, že podíl EU na světovém hospodářství se bude do roku 2050 soustavně snižovat z přibližně 15 % na pouhých 9 %. ([1]) Je proto nezbytné zlepšit všechny politiky napomáhající posílení produktivity a udržitelné konkurenceschopnosti EU. Naléhavě nutné jsou investice do inovací a výroby potřebné k posílení otevřené strategické autonomie – např. pokud jde o průmysl pro nulové čisté emise, oběhové hospodářství, kritické suroviny, akt o čipech a obranné a strategické technologie. Tyto investice by měly být v souladu se společnými sociálními a environmentálními cíli a měly by stimulovat dobré životní podmínky budoucích generací.

6.2 Změna klimatu, znečištění a změny v oblasti biologické rozmanitosti, k nimž došlo v posledních letech, přiměly Evropu k tomu, aby přijala závazek v podobě Zelené dohody. EU naléhavě potřebuje silnou Zelenou a sociální dohodu, jež bude vycházet z ekonomiky blahobytu a nové koncepce prosperity pro lidi a planetu a která zajistí spravedlivou transformaci a přístup založený na lidských právech. Aby tato iniciativa nadměrně nezatížila podniky, je třeba zajistit řádné a účinné provádění, a to na základě realistických akčních plánů vypracovaných na vnitrostátní úrovni a formou podpory podniků, zejména těch malých a středních, s cílem zachovat konkurenceschopnost a zajistit plnou zaměstnanost a kvalitní pracovní místa.

6.3 Jednu z klíčových prioritních oblastí představuje rovněž modrá dohoda pro EU. Vzhledem k tomu, že voda je zcela nepostradatelná, a vzhledem k současným a budoucím výzvám, jimž svět a náš kontinent čelí, by voda měla být považována za prioritu a modrá dohoda pro EU by měla být přijata jako samostatná strategická politika, neboť vodohospodářskou politiku nelze zredukovat pouze na problematiku související s klimatem. Modrá dohoda a Zelená dohoda se částečně překrývají, ale uchovávají si i rozdílné oblasti činnosti a rozdílné přístupy. Evropa může výzvy související s vodou přetavit v nové příležitosti pro technologický rozvoj, společenský pokrok, nová pracovní místa, dovednosti a růst podniků a přitom se chovat šetrně k životnímu prostředí a chránit vodní zdroje tak, aby z toho měli prospěch všichni.

6.4 Evropa má obrovský potenciál, co se týče inovací, což naší ekonomice umožňuje konkurovat v celosvětovém měřítku. Nicméně demografické změny, nedostatečné investice do vzdělávacích systémů zaměřených na budoucnost a do nových dovedností, špatné pracovní podmínky v některých odvětvích a omezené příležitostí k mobilitě, které vedou k nedostatku pracovních sil, začínají bránit spravedlivému a trvalému hospodářskému růstu na celostátní i regionální úrovni. V celosvětové soutěži o talenty musí mít Evropa přední postavení díky tomu, že nabídne atraktivní místo pro život a práci, aniž by přehlížela rizika spojená s odlivem mozků v rámci EU i ze třetích zemí. Aby byla politická iniciativa v této oblasti úspěšná, bude zapotřebí holistický přístup, který se bude zabývat všemi jednotlivými rozměry těchto výzev. Ruku v ruce s těmito rychlými změnami ve světě práce, by měl jít sociální dialog, který je významným přínosem.

6.5 Ústředním prvkem hospodářství EU, v němž budou mít podniky, pracovníci i široká veřejnost rovnou měrou k dispozici více příležitostí, musí být hladce fungující a modernizovaný jednotný trh. Je třeba motivovat k investicím do nových technologií, a sice stabilním regulačním rámcem zaměřeným na budoucnost a založeným na předvídatelných politikách jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni. Členské státy a EU by měly zajistit, aby při rozvoji mechanismů financování na podporu těchto investic nedocházelo k narušení hospodářské soutěže.

([1]) PwC (2017), The long view: how will the global economic order change by 2050? (Dlouhodobá perspektiva: jak se do roku 2050 změní světový hospodářský řád?).

6.6 V zájmu naplňování těchto cílů by měl regulační rámec EU zajistit právní jistotu a předvídatelnost, měl by být lépe integrovaný a soudržnější se všemi oblastmi politiky, otevřený inovativním přístupům a standardně digitalizovaný, přičemž by měl zamezit nadměrné regulaci a jeho cílem by mělo být snížit zbytečnou byrokracii tak, aby to nebylo na úkor základních legislativních cílů. Sílící tendence vlád členských států klást na první místo údajné národní zájmy snižuje účinnost jednotného trhu a vede k jeho roztříštěnosti. Orgány EU mají povinnost zajistit účinné provádění pravidel EU a přijmout rychlá a efektivní opatření proti členským státům, které nedodržují předpisy. Je třeba vytvořit regulační rámec, který nastolí správnou rovnováhu mezi podněcováním inovací a investic na jedné straně a řešením bezpečnostních otázek všeho druhu na straně druhé, aby bylo možné plně využít výhod inovačního potenciálu Evropy v oblasti nových čistých technologií a zajistit si „výhodu prvního tahu“, pokud jde o ekologizaci průmyslových odvětví a nezávislost na fosilních palivech, jakož i stát se integrovanějším ekosystémem, v němž se výrobní průmysl a služby vzájemně podporují.

6.7 Silnější, transformační a konkurenceschopná průmyslová základna vyžaduje rozsáhlé investice, které by měly být financovány, regulovány a prováděny způsobem, který zachová integritu jednotného trhu a odstraní rozdíly, jež panují mezi EU a jejími mezinárodními partnery a hlavními konkurenty v oblasti růstu, produktivity a inovací. Měla by být prováděna účinná průmyslová politika, která konkurenceschopným způsobem dekarbonizuje náš průmysl, bude rozvíjet konkurenční výhodu EU v oblasti digitálních a čistých technologií a diverzifikuje a zabezpečí strategické dodavatelské řetězce a posílí evropskou technologickou a průmyslovou základnu. Tato politika vyžaduje podpůrná opatření pro spravedlivou transformaci zajišťující investice do moderní veřejné správy a služeb, infrastruktury a kvalitních služeb obecného zájmu.

6.8 Veřejné a soukromé investice v členských státech by měly být zaměřeny na modernizaci tamější infrastruktury. K zajištění účinnosti veřejných investic, které financuje buď EU, nebo jednotlivé členské státy, je nezbytná koordinace na všech úrovních. Rámec správy ekonomických záležitostí EU by mohl vytvořit fiskální prostor pro investice, což zase může vést k vytvoření inovativních mechanismů financování ve spolupráci se soukromým sektorem s cílem plně využít potenciál, který finanční podpora těchto investic má na úrovni EU. V této souvislosti je vhodné uvést, že souladu soukromých investic se společnými cíli EU lze účinněji dosáhnout zavedením ambiciózněji rámce pro udržitelné financování. Pro financování ambiciózních inovačních a investičních projektů by bylo přínosné zvýšit atraktivitu a zlepšit dostupnost alternativních forem financování – jako jsou úvěrové platformy, skupinové investice, rizikový kapitál a trhy dluhopisů – pro podniky všech velikostí i jednotlivce. Účinné fungování finančních trhů má zásadní význam pro přechod na klimaticky neutrální a stále více digitální ekonomiku vyznačující se udržitelným a inkluzivním hospodářským růstem.

6.9 Stěžejní význam pro mobilizaci zdrojů nezbytných pro investice do ekologické a digitální transformace, jakož i pro strategickou autonomii EU má dokončení unie kapitálových trhů. Pro skutečnou hospodářskou a měnovou unii je pak zcela zásadní unie bankovní, jejíž dokončení by zvýšilo finanční stabilitu a odolnost ekonomiky EU.

6.10 Mimoto pozorujeme obrovský skok kupředu v používání umělé inteligence, která může přispět ke zvýšení produktivity a zlepšit modely organizace práce, bude-li náležitě řízena na základě přístupu zaměřeného na člověka.

6.11 EHSV:

— vyzývá nový Evropský parlament a Evropskou komisi, aby co nejlépe využily získaný mandát a realizovaly své plány na ochranu planety, investovaly do udržitelného hospodářského růstu a konkurenceschopnosti a posílily suverenitu EU ve strategických oblastech, a to v zájmu blahobytu budoucích generací a v souladu se zásadami mezigenerační spravedlnosti. Měly by pokračovat na cestě k sociálně spravedlivé, zelené, modré a digitální transformaci a inovacím, a zajistit tak kvalitní pracovní místa a odolnost v rámci evropského projektu;

— má za to, že je třeba vzít si ponaučení z nástroje Next Generation EU a přijmout stávající návrhy a závazky, které se týkají nových vlastních zdrojů pro rozpočet EU, přičemž si lze představit investiční nástroj EU, který by mohl umožňovat, aby určité kritické a strategické technologie případně spadaly pod veřejnou správu s tím, že by byli zároveň chráněni všichni investoři, a to jak veřejní, tak soukromí;

— doporučuje podporovat evropský model sociálně tržního hospodářství, a to: podporou podnikání a inovací; investicemi do kvalitního vzdělávání, odborné přípravy a dovedností; zajištěním práva na celoživotní učení, včetně změny kvalifikace a prohlubování dovedností; rozvíjením vysoce kvalitních odborných kvalifikací; vytvářením udržitelných a kvalitních pracovních míst, včetně nových forem práce; podporou spolupráce mezi institucemi vzdělávání a odborné přípravy; zajištěním účinného přístupu ke kvalitní odborné přípravě pro všechny;

— doporučuje, aby byla posílena stávající pravidla jednotného trhu s cílem vytvořit novou dynamiku pro odstranění překážek bránících přeshraniční mobilitě osob, zboží, služeb, kapitálu a dat. To je obzvláště důležité, neboť v posledních letech byly rovné podmínky na jednotném trhu oslabeny výjimkami, které byly uděleny v souvislosti s krizí, a zpomalením odstraňování překážek, jež brání volnému pohybu;

— podporuje vytváření a rozvoj malých a středních podniků realizováním zásady „zelenou malým a středním podnikům“, zajištěním stabilního legislativního rámce, zefektivněním administrativních postupů na podporu malých a středních podniků, zajištěním rovných podmínek na jednotném trhu a poskytnutím přístupu k cenově dostupné energii z obnovitelných zdrojů malým a středním podnikům;

— požaduje silnou evropskou průmyslovou strategii, která by doplnila cíl 90 % snížení emisí CO_2 do roku 2040 a zachovala v Evropě vysoce kvalitní pracovní místa. Je tudíž naléhavě zapotřebí komplexní akční plán, jako je navrhovaná dohoda o čistém průmyslu, spadající pod Zelenou dohody pro Evropu, který by byl strategickou prioritou pro pozvednutí a zajištění udržitelné konkurenceschopnosti EU;

— doporučuje, aby byla přijata opatření k oživení zemědělského odvětví EU a k podpoře rozvoje venkova zvýšením jeho atraktivity pro mladé lidi a pro ty, kdo provozují malé, střední či rodinné farmy nebo zemědělské podniky, čímž se zabrání odchodu obyvatel z venkova. Tito zemědělci by měli být podporováni náležitě financovanou společnou zemědělskou politikou na období po roce 2027, která ochrání evropskou produkci potravin a zajistí její odolnost. Zemědělství a dynamické venkovské komunity budou udržitelné pouze tehdy, budou-li vyváženým způsobem uspokojovány hospodářské, sociální a environmentální potřeby;

— zasazuje se o rozvoj silné sociální ekonomiky prostřednictvím provádění doporučení Rady pro sociální ekonomiku posílit sociálně odpovědné obchodní postupy a prospěšnost pro veřejnost. Více v Lutyšském plánu pro sociální ekonomiku v EU;

— uznává, že klimatická krize představuje změnu paradigmatu: je nezbytné zajistit provádění Zelené, sociální a modré dohody a souvisejících programů EU coby vzájemně propojených oblastí politiky. Na úrovni EU i jednotlivých států je třeba podniknout kroky, díky nimž bude možné předvídat důsledky změny klimatu (důsledky, které přinášejí záplavy, slabá produkce plodin, sucha atd.) a měřit související náklady. Současně je třeba uznat občany jako aktivní účastníky klimatické transformace a usnadnit jim plnění úlohy prozumentů energie v rámci této transformace;

— je pro zaručení spravedlivé transformace pro všechny: tím, že se pokročí s evropským politickým rámcem pro spravedlivou transformaci s cílem umožnit přechod na udržitelné a dekarbonizované hospodářství a že se zajistí, aby tyto transformace byly přínosné pro širší populaci, nikoho neopomíjely a byly založeny na mezigenerační soudržnosti a solidaritě. EHSV zdůrazňuje, že politický rámec pro spravedlivou transformaci by měly doprovázet politiky EU, které umožní podnikům, aby dosáhly konkurenceschopnosti spravedlivým způsobem, aby se staly udržitelnými, silnějšími a odolnějšími a aby – prostřednictvím sociálního dialogu – plnily svou úlohu při realizaci spravedlivé transformace, která bude zaměřena na lidi, bude respektovat místní podmínky, chránit přírodu a životní prostředí a využívat příležitostí;

— vítá rozhodnutí přidělit do Sociálního klimatického fondu EU na období 2026–2032 86 miliard EUR. Na zmírňování negativního dopadu klimatické krize, zejména dopadu na nejzranitelnější osoby, by pak měly být rovněž vyčleněny dodatečné finanční prostředky z unijního Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu, Fondu soudržnosti, Fondu pro spravedlivou transformaci a Nástroje pro oživení a odolnost;

— zdůrazňuje, že je důležité vést konzultace s pracovníky s cílem podpořit transformační rozměr strategie EU pro bezpečnost a udržitelnost a rovněž předvídat dopad průlomových technologií, jako je umělá inteligence. V zájmu dosažení spravedlivé transformace ve světě práce by měly být sociálním partnerům na všech úrovních k dispozici účinné mechanismy konzultace a odpovídající rámec, včetně sociálního dialogu a kolektivních smluv, doprovázené účinným občanským dialogem s příslušnými zúčastněnými stranami;

— domnívá se, že je naprosto nezbytné podniknout další kroky k vytvoření účinné a integrované unie kapitálových trhů a plnohodnotné bankovní unie, které budou zahrnovat všechny členské státy, a to za účelem další harmonizace a odstranění přeshraničních překážek, při současném zabezpečení řádné regulace a dohledu, s cílem zachovat finanční stabilitu, chránit spotřebitele, investory a střadatele a docílit řádného fungování jednotného trhu.

7. **Sociální rozměr bezpečnosti: zaměstnanost, dovednosti a spravedlivá transformace**

7.1 V prohlášení z La Hulpe ze dne 16. dubna 2024, které bylo přijato během belgického předsednictví Rady EU, se klade důraz na to, že v době mnohočetných výzev se nyní Evropská unie musí více než kdy jindy držet svých základních hodnot rovnosti a sociálního pokroku, což je názor, s nímž EHSV jednoznačně souzní ([2]).

7.2 Tváří v tvář klimatickým a demografickým změnám, digitální a ekologické transformaci a globálním hospodářským a bezpečnostním výzvám je třeba, aby EU na základě svého sociálního rozměru ukotvila bezpečnostní agendu ve vysoce konkurenceschopné sociálně tržní ekonomice, udržitelném růstu a plné zaměstnanosti s cílem dosáhnout vzestupné konvergence v oblasti životních a pracovních podmínek.

7.3 Investice do bezpečnosti a obrany jsou neúčinné, je-li společnost rozdělena. Nedílnou součástí bezpečnostní agendy by měla být otázka sociálního rozměru investic a reforem. Hospodářský a sociální model EU, jenž zůstává zakotven v Agendě OSN pro udržitelný rozvoj 2030, která je jeho zastřešujícím politickým rámcem, by měl zajistit, aby z výhod jednotného trhu, který se opírá o jednotnou měnu, těžily všichni, a to spravedlivě a rovnoměrně.

7.4 Se začátkem nového legislativního období, se po EU požaduje, aby se zabývala naléhavými výzvami v sociální oblasti. EHSV se domnívá, že je třeba se přednostně věnovat těm, u nichž hrozí, že by mohly způsobit škody v souvislosti s různými aspekty bezpečnostní agendy, a současně těm, které se týkají všech lidí.

7.5 Chudoba a sociální vyloučení se mezi věkovými skupinami výrazně liší, přičemž nejvíce zasaženy jsou děti a starší lidé. V důsledku krize životních nákladů, jejímž důsledkem je rovněž úbytek cenově dostupného bydlení, se zvýšila energetická chudoba. V zemích, kde se mzdy nezvyšovaly úměrně s inflací, došlo vzhledem k poklesu kupní síly k nárůstu chudoby pracujících. Tím se prohlubují nerovnosti mezi lidmi a společnost je o to více rozdělena.

7.6 Ekologická a digitální transformace vytváří nová pracovní místa a vyžaduje nové dovednosti, ale přináší také nejistotu pro pracovníky, kteří musí tyto nové požadavky splňovat. Sociální dialog, který by mohl přispět k podpoře pracovníků a podniků při předvídání změn, je v některých členských státech slabý, jelikož zde není v takové míře rozšířeno kolektivní vyjednávání. Nedostatek pracovních sil je důsledkem: demografického vývoje; nedostatečné atraktivity některých hospodářských odvětví, mimo jiné kvůli špatným pracovním podmínkám; technologické transformace a toho, že ekologická a digitální transformace vytváří nová pracovní místa; skutečnosti, že pracovníkům chybí dovednosti, jež jsou pro trh práce relevantní.

7.7 Mezi jádrem a okraji jednotného trhu a mezi městskými a venkovskými oblastmi vyvstávají regionální nerovnosti. Tyto rozdíly mohou být prohloubeny rozcházející se dynamikou mezd. Venkovské oblasti mají zásadní význam pro hospodářskou a sociální soudržnost, zemědělství a udržitelné potravinové systémy.

7.8 Problémem zůstává otázka zdraví a bezpečnosti pracovníků, zejména pokud jde o pracovní úrazy a nemoci z povolání. V oblasti preventivních opatření ke zlepšení pracovního prostředí může být prospěšné využívat nevyspělejší technologie.

7.9 V některých zemích nabyly dramatických rozměrů nezaměstnanost a vyloučení žen. Bylo sice dosaženo pokroku v oblasti rovných příležitostí pro muže a ženy, avšak pokud jde o vedoucí pozice, není tento pokrok ani zdaleka uspokojivý. Navzdory právnímu rámci EU přetrvává diskriminace, která postihuje konkrétní skupiny, jako jsou mladí lidé, osoby se zdravotním postižením, pracovníci přistěhovaleckého původu a komunity LGBTQIA+. Dále jsou pak zapotřebí cenově dostupné pečovatelské služby, aby stárnoucí obyvatelstvo mohlo žít důstojně.

7.10 Budou-li politiky sociálních investic koncipovány správně, mohou mít pozitivní dopad na hospodářský růst, produktivitu a inkluzivní a udržitelnou konkurenceschopnost, což má klíčový význam pro zachování kvalitních pracovních míst v Evropě ([3]). Je to také součást řešení výše popsaných výzev. EU a její členské státy by měly i nadále provádět reformy a politiky v rámci evropského pilíře sociálních práv, což je jejich společným politickým závazkem.

([2]) Úř. věst. C, C/2024/4056, 12.7.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4056/oj?locale=cs.

([3]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Stimulace dlouhodobého růstu podporujícího začlenění prostřednictvím reforem a investic (Úř. věst. C, C/2024/3378, 31.5.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3378/oj?locale=cs) a Stanovisko Evropského hospodá?ského a sociálního výboru (a) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 30. výročí jednotného trhu (COM(2023) 162 final) (b) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Dlouhodobá konkurenceschopnost EU: výhled po roce 2030 (Úř. věst. C, C/2024/4056, 12.7.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4056/oj?locale=cs).

7.11 Pokud jde o zásadu subsidiarity a proporcionality, měly by být k řešení výše uvedených výzev využívány různé existující nástroje EU, aby byla vytvořena soudržná společnost, která zajistí vyšší úroveň bezpečnosti Unie, jejích občanů a hospodářství.

7.12 Měly by být podporovány sociální politiky, a to lepším využíváním programů politiky soudržnosti – včetně Evropského sociálního fondu plus (ESF+) –, které by měly být posíleny politickými iniciativami financovanými ze zdrojů členských států a spolufinancovanými ze soukromých zdrojů. Zásadní význam má to, aby měly politiky na úrovni EU holistický a ucelený charakter a byly koordinovány. Tento přístup by mohl zahrnovat i to, že rozpočet EU bude lépe odrážet sociální požadavky a bude plněn prostřednictvím reformovaného evropského semestru a jeho Rámce sociální konvergence v souladu se zdravou hospodářskou, sociální a finanční politikou.

7.13 Systémy sociální ochrany a sociální politika navíc členským státům umožňují, aby plnily své povinnosti v oblasti sociálních a lidských práv. EU je jedinečná právě díky našemu sociálnímu modelu, který ji pozitivně odlišuje od jejích konkurentů. Cílem evropského pilíře sociálních práv je posílit sociální soudržnost a účinně bojovat proti chudobě, čímž se opětovně potvrzuje, že sociální práva jsou nedílnou součástí unijních politik a že existuje jasná vazba mezi pilířem a dalšími nástroji EU souvisejícími se sociálními výdaji. Posílení propojení mezi pilířem a procesem evropského semestru bude mít zásadní význam pro sledování pokroku a zajištění odpovídajícího financování a provádění sociálních politik.

7.14 Revidovaná pravidla reformy správy ekonomických záležitostí musí podporovat strukturální reformy a veřejné investice, které přispějí k růstu, a také zajistit, aby členské státy více přijímaly příslušné plány za své. Tato pravidla by neměla být na úkor veřejných výdajů na základní služby, jako jsou systémy zdravotní péče, vzdělávání a spravedlnost, aby nepoznamenala jejich kvalitu a inkluzivnost. Má-li se čelit možným nepříznivým dopadům, má zásadní význam pro stabilizaci sociálních výdajů a posílení investic fiskální prostor EU. Investice financované z prostředků EU by měly být směrovány také do evropských veřejných statků, z nichž některé již byly určeny výše. Dobře navržené sociální investice a reformy mohou mít významnou návratnost v rámci hospodářského růstu, a to díky svému dopadu na lidi a produktivitu, včetně silnější inovační kapacity, absorpce nových technologií a pracovních příležitostí. Současně musí vlády členských států provést přezkum a zajistit, aby jejich systémy sociální ochrany měly dostatečné zdroje v oblastech, v nichž je sociální podpora nejvíce zapotřebí. Sociální infrastruktury a sítě, zejména ty, které se týkají sociální ochrany, potřebují řádné financování.

7.15 V tomto ohledu je zásadní, aby vlády zaujaly jasný postoj ke koordinaci vnitrostátních systémů zdanění s cílem zastavit erozi základu daně, bojovat proti daňovému dumpingu a vyhýbání se daňovým povinnostem a plně využít zvýšené daňové příjmy k posílení vlastních zdrojů EU určených na hospodářské investice a na zajištění sociální a územní soudržnosti.

7.16 Klíčovou úlohu při zvyšování růstu, produktivity, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti evropských společností na světových trzích může hrát sociální dialog na všech úrovních, jenž zároveň může přispět ke zlepšení pracovních podmínek a blahobytu pracovníků. Výzvou pro sociální partnery i členské státy zůstává zajistit větší rozšíření dobře fungujícího sociálního dialogu, včetně kolektivního vyjednávání.

7.17 Posílení sociálního a občanského dialogu má rozhodující význam pro zajištění aktivní úlohy lidí při zvládání zásadních transformací, které nyní probíhají. Sociální dialog připravuje půdu pro kolektivnímu vyjednávání spolu s právem pracovníků na informace a konzultace a větší účast v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi. Tyto nástroje jsou nezbytné k přizpůsobení pracoviště dopadu nových technologií, digitalizace a umělé inteligence a k aktualizaci pracovních podmínek a práv pracovníků, což může rovněž zahrnovat debatu o právu odpojit se, jež probíhá v orgánech EU.

7.18 EHSV:

— vyzývá Evropskou komisi, aby monitorovala provádění všech stávajících iniciativ a v případě potřeby předložila nové legislativní a nelegislativní iniciativy;

— poukazuje na to, že evropský pilíř sociálních práv by měl být i nadále vodítkem, pokud jde o práci na zlepšování sociální soudržnosti a pracovních podmínek. Současně by se mělo i nadále usilovat o splnění akčního plánu evropského pilíře sociálních práv a cílů pro rok 2030 v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, dovedností a chudoby;

— vyzývá Evropskou komisi, aby během procesu přizpůsobování se používání umělé inteligence monitorovala řešení, která jsou již zahrnuta do právních předpisů EU a členských států v oblasti zdraví a bezpečnosti, organizace práce a pracovních podmínek, a aby zajistila, že bude uplatňován přístup zaměřený na člověka (např. algoritmické řízení);

— vyzývá Evropskou komisi, aby propagovala výsledky evropského sociálního dialogu a podporovala prosazování sociálního dialogu na úrovni členských států. Konstatuje, že cenným nástrojem v tomto ohledu by byl Rámec sociální konvergence evropského semestru;

— vyzývá orgány EU, aby uznaly a oceňovaly organizace občanské společnosti jakožto klíčové aktéry při přípravě a realizaci spravedlivé transformace. Díky svým interakcím s místními samosprávami a schopnosti přenést toto téma z politické scény přímo do komunity pomáhají tyto organizace podporovat nejzranitelnější osoby a ty, kteří jsou méně schopni se přizpůsobit změnám;

— vyzývá orgány EU, aby v rámci příštího VFR zvážily odpovídající finanční nástroje pro sociální investice zaměřené na budoucnost a spojené s potřebou zajistit poskytování evropských veřejných statků: bezpečnosti (např. pokud jde o potravinové systémy, vodu, dodávky a distribuci energie, výzkum a inovace, přístup k informacím a strategickou infrastrukturu), zdraví, vzdělávání a blahobytu;

— vyzývá orgány EU, aby posoudily potřebu finančního nástroje, jenž by vycházel ze zkušeností s programem SURE a jehož cílem by bylo stabilizovat sociální výdaje členských států v případě vnějších hospodářských otřesů;

— vyzývá Evropskou komisi, aby monitorovala a zhodnotila strategii pro rovnost žen a mužů, která byla stanovena do roku 2025, a urychleně zahájila práci na nové strategii;

— vyzývá Evropskou komisi, aby vyhodnotila výsledky ostatních strategií v oblasti rovnosti a přijala vhodná opatření s cílem pokračovat v budování Unie rovnosti. Jedním z nich by mohlo být zřízení generálního ředitelství pro rovnost v rámci Evropské komise;

— vyzývá ke zlepšení záruk pro mladé lidi a podobných programů – jako je iniciativa ALMA („Aim, Learn, Master, Achieve“) –, které nabízejí pracovní příležitosti mladým lidem, včetně těch, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET), a k posílení dalších programů zaměřených na řešení dlouhodobé nezaměstnanosti. Je třeba zhodnotit evropskou záruku pro děti a pokrok, kterého bylo dosaženo při plnění jejích cílů;

— vyzývá orgány EU a členské státy, aby navrhly konkrétně zaměřená opatření ke zvýšení počtu pracovníků s cílem vypořádat se s demografickými výzvami. Účelem je dosáhnout stabilní zaměstnanosti podporované aktivními politikami na trhu práce a sociálním dialogem. EHSV bude pozorně sledovat iniciativu na evropské úrovni, jejímž cílem je zakázat neplacené a fiktivní stáže;

— vyzývá k přijetí strategií v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jejichž pomocí se bude usilovat o zajištění nulového počtu úmrtí a pracovních úrazů a zintenzivní se boj proti nemocem z povolání. Je třeba posílit preventivní opatření, a to s využitím nových technologií včetně umělé inteligence. Tyto strategie by se měly rovněž zabývat potenciálními riziky vyplývajícími z digitálních a demografických změn na pracovišti a také ochranou pracovníků před expozicí patogenním nebo nebezpečným látkám a před psychosociálními riziky;

— vyzývá členské státy, aby řádně provedly směrnici o přiměřených minimálních mzdách, jejímž cílem je rovněž podnítit sociální dialog a kolektivní vyjednávání na všech úrovních. To přispěje k podpoře pracovníků a podniků, zejména malých a středních podniků, pokud jde o přípravu na změny, jež přinese ekologická a digitální transformace. Ta v mnoha zemích představuje výzvu pro sociální partnery, co se týče míry pokrytí kolektivními smlouvami;

— uznává výzvu vzešlou z akce „Vaše Evropa, váš názor“ (YEYS) ([4]), aby byly zavedeny zvláštní pokyny pro zdanění zboží a služeb, které mají škodlivý dopad na klima, jako je například luxusní zboží. Příjmy z těchto daní by měly být použity na financování iniciativ a opatření šetrných ke klimatu, čímž by se podpořil závazek EU k udržitelnému a ekologickému hospodářství.

8. **Zajištění zdraví a důstojných životních podmínek: pevný společenský rozměr**

8.1 Dozvuky pandemie COVID-19, energetická krize zapříčiněná ruskou agresí vůči Ukrajině a následná vysoká inflace vzbuzují u mnoha lidí obavy. V některých zemích má sice míra chudoby klesající trend, v jiných – a zejména v odlehlých oblastech – však vzrůstá absolutní chudoba starších lidí a žen. Pro dosažení cíle, který si Evropa vytkla, tj. vymanit do roku 2030 z chudoby 25 milionů lidí, je třeba učinit mnohem více, mimo jiné se musí bojovat proti systémové chudobě, dětské chudobě a chudobě pracujících.

([4]) Vaše Evropa, váš názor (YEYS) je akce pro mládež, jež každoročně probíhá v EHSV. Pět klíčových doporučení z roku 2024, jež v rámci této akce formulovali a která si odhlasovali zástupci mládeže, je uvedeno v souhrnné zprávě.

8.2 Abychom dokázali čelit současným i budoucím sociálním výzvám, přičemž bychom měli vycházet z Agendy OSN 2030, potřebujeme obnovenou sociální smlouvu pro Evropu s cílem zajistit sociální práva, rovnost žen a mužů a lepší životní a pracovní podmínky, přičemž musíme bojovat proti chudobě a sociálnímu vyloučení a posílit vzestupnou konvergenci v EU. ([5])

8.3 EHSV zdůrazňuje, že je důležité začlenit do všech unijních politik, programů a strategií hledisko zdravotního postižení. To zahrnuje zajištění toho, aby osoby se zdravotním postižením měly rovný přístup ke vzdělávání, zaměstnání a sociálním službám. Politiky by měly být navrhovány tak, aby odstraňovaly překážky a podporovaly plné začlenění osob se zdravotním postižením do všech aspektů společnosti, a tím přispívaly k inkluzivnější a spravedlivější EU.

8.4 Demografické změny – nízká porodnost a stárnutí obyvatelstva – zvýší v Evropě poptávku po vysoce kvalitních zdravotnických a sociálních službách, které musí být přístupné všem. U systémů sociální ochrany musí být zajištěna udržitelnost, aby byly přínosné i pro budoucí generace. Je třeba investovat zdroje do struktur pro získávání kvalifikací a do zajištění toho, že veřejné služby budou účinné a že správní orgány na všech úrovních budou mít dostatek motivovaných, náležitě odměňovaných a dobře kvalifikovaných a proškolených zaměstnanců.

8.5 V Prohlášení z Lutychu přijatém během belgického předsednictví Rady byla uznána potřeba zajistit cenově dostupné, důstojné a udržitelné bydlení pro všechny. EHSV vyzývá k vytvoření platformy EU na podporu celostátních, regionálních a místních partnerství s cílem odstranit vyloučení z přístupu k bydlení.

8.6 Cílem evropské zdravotní unie je zaručit cenově dostupnou, přístupnou, kvalitní, preventivní a léčebnou zdravotní péči. Zdravotní unie byla vytvořena po pandemii COVID-19 a zahrnuje připravenost na krize, komplexní přístup k duševnímu zdraví, boj proti rakovině a také strategickou autonomii a reformu farmaceutických právních předpisů. Strategická agenda EU na období 2024–2029 se musí na oblast zdraví zaměřit, přičemž musí jednak navázat na pokrok dosažený v rámci předchozího mandátu, jednak zajistit další rozšíření. Prioritu musí mít vzácná onemocnění a jejich důsledky a je nutné posílit spolupráci, aby bylo možné odstranit roztříštěnost uvnitř vnitrostátních systémů zdravotní péče a rozdíly mezi nimi.

8.7 EHSV:

— vyzývá k přijetí opatření v oblasti cílů udržitelného rozvoje a požaduje komplexní strategii EU proti chudobě, která musí zahrnovat koordinované úsilí členských států o snížení chudoby. Tato strategie by se měla zabývat jak bezprostředními potřebami, tak systémovými otázkami, jako je příjmová nerovnost a nedostatečný přístup k sociálním službám. Měla by být sladěna s evropským pilířem sociálních práv a měla by zahrnovat osvědčené postupy členských států s cílem zajistit účinné a udržitelné snižování chudoby v celé EU;

— podporuje jmenování komisaře odpovědného za bydlení se samostatným portfoliem a řádným generálním ředitelstvím a je pro přijetí uceleného přístupu v podobě evropského akčního plánu pro sociální bydlení s cílem řešit krizi v oblasti bydlení. Tento akční plán by měl mobilizovat finanční prostředky v rámci příštího VFR a zajistit cenově dostupné, důstojné a udržitelné bydlení pro všechny. Zvláštní důraz by měl být kladen na zajištění toho, aby politiky v oblasti bydlení řešily potřeby zranitelných skupin, včetně starších osob, osob se zdravotním postižením a rodin s nízkými příjmy;

— zdůrazňuje, že zásobování energiemi je považováno za službu obecného zájmu. Regulační rámec EU by měl vytvořit podmínky pro ekologické, cenově dostupné, přístupné a spolehlivé dodávky energie, jak stanoví energetická unie;

— vyzývá Komisi, aby během nového funkčního období provedla Strategii práv osob se zdravotním postižením spolu se silnou agendou v této oblasti. Komise by tudíž měla připravit akční plán s iniciativami týkajícími se politik, programů a legislativní činnosti. Tímto akčním plánem by se mělo usilovat o to, aby bylo zajištěno začlenění osob se zdravotním postižením a rovné zacházení s nimi, a to v souladu s Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením;

— vyzývá k uplatňování přístupu „jedno zdraví“ s cílem zabezpečit blahobyt občanů a zaručit přístup k vodě, bezpečnost potravin a potravinovou suverenitu a přístup k udržitelné zdravotní péči a sociálním službám coby veřejným statkům;

([5]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Zpráva o strategickém výhledu z roku 2023 – Udržitelnost a dobré životní podmínky lidí jako základ otevřené strategické autonomie Evropy (Úř. věst. C, C/2024/4057, 12.7.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4057/oj?locale=cs).

— uznává úlohu svobodných povolání, malých a středních podniků, dalších zúčastněných stran a organizací občanské společnosti při zajišťování větší odolnosti, rovnosti, zdraví, udržitelnosti a sociální spravedlnosti místních komunit. Zdůrazňuje, že zcela zásadní význam pro udržitelnou budoucnost má aktivní ochrana životního prostředí;

— poukazuje na to, že politika v oblasti zdraví neexistuje ve vakuu, nýbrž že se jedná o kritické odvětví pro hospodářství EU, stejně jako jsou energetika, potravinové zabezpečení a technologie. Zdravotní péče by proto měla být ceněna jako veřejná sociální investice a neměla by být vnímána jako náklad. Je třeba zvýšit investice jak do prevence, tak do zajištění dlouhodobé udržitelnosti zdravotní péče v souladu s konceptem „právo na zdraví“, který Konference o budoucnosti Evropy zařadila mezi priority;

— vyzývá EU, aby neprodleně podnikla kroky k vytvoření plnohodnotné evropské zdravotní unie a aby výrazně investovala do projektů lékařského výzkumu založených na spolupráci, jak tomu bylo v reakci na COVID-19. Naléhavě vyzývá EU, aby zavedla akční plán pro vzácná onemocnění a uznala, že občané mají právo na kvalitní, cenově dostupnou a přístupnou zdravotní péči, které bude stanoveno v evropské zdravotní záruce;

— podtrhuje, že je třeba změnit paradigma a uznat hodnotu péče v našich společnostech, a to na základě Evropské strategie v oblasti péče. Vyzývá k přijetí evropské záruky v oblasti péče, která by zajistila přístup k cenově dostupné a vysoce kvalitní péči všem, kdo ji potřebují. Záruka by měla zlepšit postavení těchto osob vyžadujících péči a zároveň podpořit jejich pečovatele, včetně toho, že by ženám ulevila od zátěže, kterou pro ně představují neplacené pečovatelské povinnosti;

— vyzývá rovněž k tomu, aby EU poskytla doplňkové finanční prostředky na podporu členských států při rozšiřování a zkvalitňování pečovatelských služeb a zlepšování pokrytí. Investice do ekonomiky péče mají zásadní význam pro zlepšení kvality života všech, zejména těch nejzranitelnějších;

— uznává hodnotu péče a pečovatelské práce v naší společnosti a potenciál ekonomiky péče, pokud jde o vytváření kvalitních pracovních míst a důstojných pracovních podmínek pro pečovatele, včetně pracovníků v cizí domácnosti. Je třeba podniknout kroky k přilákání nových pracovníků do odvětví zdravotní péče a investovat do vzdělané, kvalifikované, genderově vyvážené a motivované pracovní síly, k níž společnost chová vysokou úctu a která je náležitě odměňována. Tyto kroky budou stěžejní pro zajištění odolné a kvalitní zdravotní péče v členských státech;

— zdůrazňuje, že je třeba přejít ke strategii založené na důstojném stárnutí a mezigenerační solidaritě, a vyzývá k vypracování evropské strategie pro starší osoby;

— uznává výzvu vzešlou z akce YEYS, aby byla vypracována jednotná strategie týkající se sexuálních a reprodukčních práv v celé EU. Tato strategie by měla zaručit přístup ke komplexním službám v oblasti sexuálního a reprodukčního zdraví pro všechny, a měla by prosazovat genderovou rovnost a chránit základní práva.

9. **Účast občanů, stabilní občanský prostor a smysluplný občanský dialog**

9.1 Účast představuje jeden z klíčových prvků evropské demokracie a nezbytnou podmínku pro budování důvěry a legitimizaci politik EU v očích občanů. Koncept participativní demokracie je zakotven v článku 11 Smlouvy o Evropské unii (SEU): ten stanoví, že občané mají právo podílet se na demokratickém životě Unie a že orgány musejí vést co nejširší konzultace a přijímat rozhodnutí co nejtransparentnějším způsobem.

9.2 Občané, kteří se zapojili do Konference o budoucnosti Evropy, vyslovili pochybnosti ohledně rozhodovacího procesu EU a požadovali větší flexibilitu při rozhodování a jednání, zejména v případě naléhavých globálních výzev.

9.3 Klíčovým aspektem rozvoje občanské odpovědnosti i důvěryhodnosti demokratického procesu je zajištění toho, aby lidé všech věkových kategorií měli příležitost zapojit se do občanského života a přispívat k němu. Prostřednictvím spolehlivého systému strukturované účasti mohou mladí lidé přispět k utváření budoucnosti EU, a to inovacemi, angažovaností a odhodláním. Nezávislé, svobodné a reprezentativní organizace občanské společnosti jsou zárukou demokratické společnosti a hrají klíčovou úlohu při vytváření, provádění a monitorování politik EU. Organizace občanské společnosti jsou platformou pro kolektivní zapojení, jež doplňuje formy přímé účasti občanů, kterými jsou vyjadřovány názory jednotlivců, a vyvažuje tak veškeré pokusy členských států potlačit občanský prostor.

9.4 Zásadní součástí organizované občanské společnosti jsou organizace sociálních partnerů. Nicméně uznaní sociální partneři mají specifickou roli při utváření hospodářských politik, politik zaměstnanosti a sociálních politik, které podporují vzestupnou konvergenci životních a pracovních podmínek ve všech členských státech. Tato jejich funkce, která se liší od občanského dialogu, by měla být plně uznána a prosazována ve strukturách a procesech sociálního dialogu na všech úrovních.

9.5 EHSV se znepokojením pozoruje vývoj v některých členských státech směřující k zužování prostoru pro organizace občanské společnosti, ačkoli tyto organizace hrají klíčovou úlohu při obraně základních práv a svobod a v boji proti sílící vlně populismu. EU musí proti tomuto trendu nadále bojovat prostřednictvím postupů podle článku 7 a zmrazením evropských finančních prostředků vyhrazených pro členské státy, které nerespektují právní stát, nezávislost soudnictví nebo základní práva, jako je svoboda sdružování či svoboda projevu, nebo které omezují svobodu tisku a sdělovacích prostředků za účelem manipulování veřejného diskursu. Společnost, která diskriminuje, je neslučitelná s EU, jež usiluje o vyváženou hospodářskou prosperitu, sociální pokrok a inkluzivnost.

9.6 Občané nikdy nehovořili tak hlasitě o tom, co chtějí. Jejich názory musí být vzaty v potaz při přijímání rozhodnutí v EU, a to prostřednictvím participativních nástrojů a nástrojů elektronické demokracie, jako jsou evropská občanská iniciativa, panelové diskuse občanů a uplatňování crowdsourcingu, pokud jde o návrhy občanů týkající se konkrétních politik.

9.7 Evropa musí být bezpečným prostorem přesahujícím hranice, který představuje příznivé prostředí pro občanskou společnost, včetně subjektů sociální ekonomiky. Ve všech členských státech by měl být podporován a prosazován strukturovaný občanský dialog na všech úrovních správy.

9.8 Měly by tudíž být posíleny mechanismy dialogu s občanskou společností s cílem zajistit strukturovaný a smysluplný dialog, který bude zohledňovat její odborné znalosti. Stávající opatření, která jsou přijímána ad hoc a nesystematicky, nedostačují a až příliš závisí na dobré vůli a osobních iniciativách zúčastněných jednotlivců a služeb.

9.9 EHSV jakožto institucionální představitel organizované občanské společnosti v EU hraje klíčovou úlohu při podpoře stabilního občanského prostoru a usnadňování smysluplného občanského dialogu. Díky svým rozsáhlým odborným znalostem a dlouhodobým zkušenostem je stěžejním prostředníkem mezi orgány EU a různými organizacemi občanské společnosti a zajišťuje, aby byly názory těchto organizací zohledňovány v procesech tvorby politik. Jedinečné postavení EHSV mu umožňuje podporovat participativní demokracii a zasazovat se o zapojení různých zúčastněných stran do procesu utváření politik EU. Tím, že poskytuje platformu pro budování konsensu a dialog, EHSV podporuje rozvoj inkluzivních politik, které odrážejí potřeby a ambice občanů, čímž zároveň zvyšuje legitimitu a účinnost správy EU.

9.10 EHSV proto:

— požaduje strukturální podporu úlohy organizací občanské společnosti při budování odolné společnosti prostřednictvím občanského a sociálního dialogu a uznává stěžejní úlohu organizací občanské společnosti, pokud jde o rozvíjení odolné, rovnoprávné a udržitelné společnosti prostřednictvím iniciativ na místní úrovni. Organizace občanské společnosti nesmí být vyloučeny z rozhodování o politikách EU a o budoucnosti Evropy nebo jejích občanů. Je třeba dbát na to, aby byl udržován otevřený, transparentní a pravidelný dialog s reprezentativními sdruženími a s občanskou společností. ([6]) Ve všech orgánech a institucích EU musí být uplatňovány určité normy, aby se zajistilo účinné uplatňování článku 11 SEU; ([7])

— vyzývá orgány EU, aby se chopily iniciativy a vypracovaly strategii pro občanskou společnost ([8]) s jasným akčním plánem. Kromě toho EHSV požaduje, aby byl vypracováván roční srovnávací přehled výsledků občanského dialogu či prostoru pro občanskou společnost ([9]), který by zkoumal, zda byly zohledněny připomínky, jimiž přispěly organizace občanské společnosti během konzultací. Na základě tohoto srovnávacího přehledu by mohla být každé dva roky předkládána zpráva o občanském dialogu, která by hodnotila občanský dialog a efektivitu organizací občanské společnosti; ([10])

([6]) Smlouva o Evropské unii (SEU), čl. 11 odst. 2.
([7]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k možnostem posílení občanského dialogu a participativní demokracie v Evropské unii (Úř. věst. C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=cs) (odst. 1.6 a 5.4).
([8]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k možnostem posílení občanského dialogu a participativní demokracie v Evropské unii (Úř. věst. C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=cs) (odst. 5.1).
([9]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k možnostem posílení občanského dialogu a participativní demokracie v Evropské unii (Úř. věst. C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=cs) (odst. 1.10).
([10]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k možnostem posílení občanského dialogu a participativní demokracie v Evropské unii (Úř. věst. C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj?locale=cs) (odst. 1.10).

— vyzývá k přijetí opatření s cílem posílit postavení mladých lidí coby aktérů prosazujících udržitelnější budoucnost Unie a uznává, že výzvy, jako je změna klimatu, digitální transformace a demografické změny, představují pro mladé lidi prioritu a jsou pro ně rovněž příležitostí stát se hnací silou změn v rámci EU. Je třeba poskytnout prostor pro jejich strukturovanou účast a klást důraz na to, jak jejich inovace, angažovanost a odhodlání mohou utvářet budoucnost EU;

— domnívá se, že je důležité uznat a ocenit důležitou úlohu, kterou hraje občanská společnost při provádění mnoha klíčových aspektů tvorby politik EU, včetně evropského pilíře sociálních práv. Občanská společnost hraje zcela zásadní roli, pokud jde o zachování jedinečného socioekonomického modelu EU a o prosazování udržitelného růstu, sociální soudržnosti a inkluzivnosti;

— domnívá se, že je třeba uznat a vyzdvihnout hodnotu dobrovolnictví, jež je stěžejním projevem aktivního občanství. Je třeba podniknout kroky s cílem ocenit a podpořit dobrovolnictví jakožto formu občanské činnosti, která posiluje účast občanů a participativní demokracii, zejména vyhlášením roku 2025 Evropským rokem dobrovolníků;

— uznává požadavek vyjádřený v rámci akce YEYS, aby byli mladí lidé více zapojováni do rozhodovacího procesu EU a aby v něm byli více zastoupeni a také aby byly stanoveny kvóty pro mladé lidi ve volbách do Evropského parlamentu. Tím by se zajistilo, že mladí lidé budou přímou součástí procesu utváření budoucnosti Evropy, což přispěje ke zvýšení inkluzivnosti a reprezentativnosti demokratického procesu;

— plně podporuje doporučení vzešlé z akce YEYS, aby byl vytvořen pevný právní rámec pro sociální média s cílem řešit a zmírňovat problém polarizace a dezinformací. Cílem tohoto rámce by mělo být zabezpečení demokratických procesů, ochrana lidí před škodlivým obsahem a zaručení spravedlivého a informovaného veřejného diskursu v celé EU.

9.11 Budeme-li plnit svou úlohu, můžeme zajistit, že během tohoto funkčního období orgánů EU budou mít všechny organizace občanské společnosti možnost vyjádřit svůj názor a hrát legitimní úlohu ve prospěch všech.

V Bruselu dne 18. září 2024.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE